

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinque, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

2. Vtrùm actus appetitus sensitiui imperentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

DISPUTATIO X.

De actibus imperatis voluntatis in communi.

Imperium, vt ex superioribus constat, solum habet locum in actibus liberis; & ideo in brutis non reperitur, neque item amor, nec visio Dei imperatur, quia sunt actus necessarii. Quapropter illi dicuntur actus imperati proprie, qui a voluntate non immediate, & proxime, sed mediate liberè procedunt; & isti actus distinguuntur communiter ab elicitis, quos ipsa voluntas proxime, & immediate elicit.

SECTIO I.

Utrum actus voluntatis, & rationis imperentur.

I. Satis fit prima parti tituli.

Quoad primam partem tituli D. Thom. 1. 2. q. 17. art. 5. affirmatiue respondet. Sed nota primo, actum voluntatis proprie esse elicatum, non imperatum in ordine ad ipsam voluntatem; tamen in ordine ad intellectum dicitur imperatus eo modo, quo in intellectu est imperium. Nota secundo primum amorem, seu voluntatem finis non dici proprie actum imperatum, quia procedit ad iudicio minus practico, at quia nullum supponit actum voluntatis. Alij vero actus dicuntur etiam imperati, quia non a voluntate sola, sed ab alio etiam actu ipsius voluntatis procedunt; & hoc modo actus misericordie dicitur imperatus a charitate, & ob hanc aliqui illi diuisioni actuum voluntatis in elicitos, & imperatos tertium addunt membrum; eorum videlicet actuum, qui simul & imperati sunt, & eliciti, de quo vide Almain. tract. 1. moral. cap. 2.

II. 1. Assertio. pro 2. parte tituli.

Quo ad secundam partem tituli, de qua etiam D. Thom. supra art. 6. dico primo. Actus rationis imperatur quo ad exercitium a voluntate; hoc intelligitur, & constat ex dictis, & experientia; sed excludendus est primus actus intellectus, vt supra dixi, & excludendi etiam sunt actus necessarii, qui precipui sunt, & per se in intellectu separato; in coniuncto enim per se non reperitur necessitas, nisi in primo actu; interdum tamen contingit, vt propter aliqua impedimenta non obediat intellectus voluntati: vt si motio sensus, vel phantasia sit ita vehemens, vt quasi rapiat intellectum; nam tunc vel voluntas non potest vt in intellectu suo arbitrio, vel certe dum ipsa vult, id obtinet, quod vult, tamen statim intermittit actum intellectus; ergo reuertere potest ad eandem cogitationem, si aliunde moueatur.

III. 2. Assertio.

Dico secundo. Apprehensio intellectus non potest imperari a voluntate quantum ad speciem actus; est D. Thom. Et ratio est, quia posita specie in intellectu, quamuis sit in potestate hominis apprehendere, vel non apprehendere rem presentatam: non tamen est in potestate voluntatis apprehendere hoc, vel illo modo, sed prout per speciem representatur. Dices. Etiam est in potestate hominis facere veram, vel falsam rei apprehensionem. Respondetur. Potest quidem homo apprehendere rem fictam, vt chimeram: sed tamen illud non est variare speciem apprehensionis eiusdem rei: sed exercitium, quia illam non

Obiectioni satis fit.

est apprehensio hominis, v. g. vel alterius rei: sed est apprehensio fictæ, & quoad hoc est vera apprehensio.

IV. 3. Assertio.

Dico tertio. Quando iudicium intellectus est euidens, non penderit a voluntate in specie actus: est etiam D. Thom. id est, non potest voluntas mouere intellectum nisi ad assensum rei euidens, quia ad disensionem non potest. Ratio est, quia intellectus est potentia necessariò agens quando obiectum perfecte proponitur vt necessario verum. Proponitur autem perfecte per lumen, vel medium euidens. Sed occorrebat difficultas, quoniam interdum videtur voluntas mouere intellectum ad credendum ea, quæ non manant ex principiis euidens. Respondetur negando assumptum, sed mouet credendo, aliquas posse esse veritates secundum ista principia: quæ lumine naturali manifestantur. Et hoc ipsum est ferè euidens, quia constat, multas esse res, quas noster intellectus non comprehendit, præcipue Deum, & infinitam eius perfectionem. Et ideo contra ipsum iudicium intellectus esset velle res ipsas omnes solo lumine naturali mensurare.

Difficultas renouetur.

V. 4. Assertio.

Dico quarto. Quando intellectus non habet euidens de aliquo obiecto, potest moueri a voluntate ad speciem actus, id est, ad assentiendum, vel dissentiendum: est etiam D. Thom. Ac materia huius conclusionis latissima est, quæ partim in dialectica, partim in materia de fide vberius est explicanda. Nunc tamen dico, voluntatem non posse mouere intellectum, vt assentiat, nisi sub ratione veri: neque vt dissentiat, nisi sub ratione falsi. Et ratio est, quia non potest mouere intellectum, vt operetur extra suum obiectum formale: ex quo fit, vt in rebus, quæ non sunt per se notæ, semper sit necessarium aliquod medium, quod veritatem probabiliter saltem ostendat: alias non poterit intellectus moueri, vt assentiat, vel dissentiat, quia non habet obiectum. Quando verò est tale medium, quòd non infert necessitatem simpliciter, tamen aliquo modo ostendit veritatem: tunc potest voluntas mouere intellectum ad assensum, & mihi probabile est, non posse moueri nisi in illud, quod verò similius, & probabilius apparet: quamuis ipsa voluntatis affectio plurimum conferre possit, vt ipsum obiectum probabilius, & verò similius appareat.

Probabile est intellectum semper assentire verò simili.

SECTIO II.

Utrum actus sensitiui imperentur.

Dico primo. Voluntas, & intellectus non possunt immediate mouere appetitum sensitivum, nisi addit iudicium phantasia: est iuxta D. Thom. supra art. 7. Ratio est, quia etiam appetitus sensitivus non fertur, nisi in bonum cognitionum cognitione sibi proportionata: & patet ex dictis à simili supra de voluntate.

I. 1. Assertio.

Dico secundo. Existente in phantasia, & sensu, absoluto iudicio de conuenientia obiecti, non potest voluntas imperare appetitui, vt non appetat, vel ipse non obediat. Ratio est, quia appetitus ex se est potentia naturalis, & necessario agens, vt suppono: vt de si habet obiectum debite applicatum, necessario tendit in illud. Confirmatur à simili: nam applicato sensui visus obiecto, & ablatis impedimentis, non potest voluntas imperare vt non videat. Dixi, existente absoluto iudicio, quia si apprehensio sit imperfecta, & sensus sit quasi dubius inter diuersa obiecta: tunc non sequitur motio in appetitum, quia non sufficienter proponitur obiectum.

II. 2. Assertio.

Dico

III. Dico tertio. Interdum voluntas non potest imperio suo tollere apprehensionem imaginationis, & tunc etiam non potest impedire omnem actum appetitus sensitivi. Hoc patet primo in his actibus, qui omnino praeveniunt rationis usum & advertentiam. Item in his, quae sunt ex reali praesentia obiecti, vel alteratione aliqua materiali ipsius corporis: nam ista actione durante non potest homo impedire per imperium actum phantasiae, quia haec etiam potentia necessario agit, quando a suo obiecto actu movetur.

IV. Et haec est ratio, propter quam dolor appetitus sensitivi non pendet a voluntate, quando actualis est causa doloris. Et simile est de voluptate. Praeterea etiam quando actus phantasiae non procedit ex mutatione obiecti exterioris, contingere potest, ut voluntas non possit illum removere, quia interior ipsa motio imaginationis quae saepe fit per naturalem alterationem humorum & spirituum vitalium, vel propter operationem alicuius intrinseci agentis angeli, vel demonis, ita potest esse vehemens & importuna, ut non possit voluntas suo arbitrio illum depellere, quia etiam tunc dependet ex actuali motione obiecti quamvis interioris facta: quam motionem non potest voluntas impedire. Sciendum autem est, voluntatem & rationem, quamvis imperando non possint cohibere istos motus, posse tamen illos moderari, si rebus aliis attendant: & tanta potest esse attentio intellectus circa rem aliam, ut omnino impediret apprehensionem imaginationis, & actualem etiam dolorem & voluntatem: sed hoc non fit vi imperii, sed propter separationem virtutis.

V. Dico quarto. Quando apprehensio imaginationis & motio appetitus non procedit ex actuali motione obiecti, potest voluntas & revocare imaginationem ad aliud, & impedire motum appetitus. Conclusio est certa & communis, & patet experientia. Et ratio est, quia voluntas est generale principium actuum humanorum, estque illius percipere universalem finem hominis, & quidquid est illi conveniens, & praecipere intellectui ut magis etiam id ostendat. Tamen oportet advertere, efficaciam huius imperii ex necessitate solum habere vim, quamdiu voluntas ipsa actu movet, & intellectus advertit. Nam statim atque voluntas cessat, phantasia & appetitus possunt reverti ad suos actus.

VI. Dico quinto. Quandoque voluntas efficaciter imperat appetitui sensitivo & appetitione absoluta appetat vel fugiat aliquod obiectum, ipse semper & necessario obedit. Est etiam communis: & patet, quia isto modo movemus nosmetipsos, & aggredimur res ipsi appetitui repugnantibus: quae tamen motio proxime fit per phantasiae & appetitum. Et ratio est, quia cum isti appetitus sint in eadem anima, oportuit naturam suam dicto modo esse subordinatos, nam multitudo sine ordine parit confusio-nem: & propterea inferior appetitus habet naturalem propensionem ad obediendum superiori etiam contra propriam & peculiarem inclinationem, sicut levia & gravia ad replendum vacuum extra sua loca naturalia.

VII. Dices: istam conclusionem contradicere primae, secundae, & tertiae, & experientiae: nam saepe volumus non concupiscere, & non possumus. Respondetur in primis: Quando fit ista motio, non fit sine iudicio phantasiae: nam ipsa etiam

Suarez in primam secundam D. Thomae.

tunc necessitatur ad iudicandum, id esse conveniens homini, etiam secundum corpus. Si tamen obiectum doloris aut voluptatis sit praesens, non potest voluntas imperare, ut non lequatur dolor: tamen potest efficaciter imperare appetitui, ut non repugnet illi dolori actu absoluto, sed in eo persistat. Et tandem verum est, saepe voluntatem non posse omnem repugnantiam appetitus tollere, quia saepe manet in eo quidam actus quasi naturalis, qui est imperfectus, & explicatur hac voce *nollem*: tamen cum hac repugnantia fiat actu absoluto appetere: & quantum ad istum actum dicimus necessario obedire, cuius signum est, quia semper ex illo actu sequitur motus in homine iuxta imperium voluntatis. Quod si interdum aliqua membra moveantur contra istud imperium voluntatis, illud non est propter imperium appetitus sensitivi repugnantis, sed quasi per accidens resistit ille motus ex aliqua alteratione materiali. Vide D. Thomam supra art. 9. ad 3.

Et ex dictis intelligitur primo, dictum illud Aristot. 1. Politic. c. 7. appetitum obedire voluntati principatu politico: sensus enim est, quia possit resistere vel repugnare appetitus sensitivus, non quia existente voluntate absoluta necessarium non sit appetitum obedire, sed quia non obstante voluntate potest ipse per modum naturae per actum inefficacem in contrarium obiectum inclinari, ex qua repugnantia paulatim fit saepe, ut alliciat superiorem appetitum, & illum trahat, ut secum consentiat. Tamen si voluntas ipsa perseverare vult semper vincet: & consuetudine etiam fieri potest, ut inferior pars minus resistat, quia dum ipsae actiones usu hunc itucundiores, ipsa etiam imaginatio apprehendit obiecta a ratione proposita, ut facilia, & sibi etiam convenientia.

Secundo intelligitur ratio, propter quam non potest saepe voluntas eum dolorem vel tristitiam in appetitu excitare, quem saepe desiderat: quia videlicet illa naturalis repugnantia non potest saepe vinci omnino: ex qua fit, ut conatus appetitus, & consequenter intentio actus sit minor: & propterea quamvis appetitus obediat quantum ad substantiam actus, non tamen semper, quantum ad conatum & intentionem, & multo minus quantum ad aliquos effectus qui in corpore fieri solent ex passionibus appetitus.

Tertio intelligitur ratio, propter quam potentia motiva voluntati ad nutum, & sine resistencia obedit, & tamen appetitus, qui perfectior est, & voluntati similior, ei saepe resistit: per obedientiam. Cur non semper excitetur in appetitu actus, quem vult voluntas.

Cur potentia motiva semper obediatur.

XI. Obiectio diluitur.

Dices. Etiam exteriora membra habent inclinationem propriam, & appetitum. Respondetur, non habere appetitum vitalem, & ideo non vitaliter resistere: tamen quia habent aliquod naturale pondus, possunt resistere aliquo modo, vel impedire actionem: sicut etiam, quia debitam dispositionem requirunt ad motum efficiendum, fieri potest, ut ex defectu eius impediri possit voluntatis imperium. Et per haec intelligitur Divus Thomas 1. 2. questione illa decima septima, articulo octavo & nono.